

Тарас Фаль

Смирення – це одна з чеснот, яку християнин здобуває у своєму духовному житті, переходячи через щоденні перипетії, випробування та різного роду виклики, беручи на себе Христове ярмо, бо Він лагідний і сумирний серцем (пор. Мт 11,29-30). Смирення – це полегша для душ наших. Смирення – це визнання власної людської немочі у порівнянні з Божою величчю. Смирення – це вияв покори не тільки назовні, але й постійний стан духа, в якому людина перебуває, відчуваючи мир та спокій.

Вона несе його всім навколо, преображуючи світ. Смирення, як антипод до марнославства, робить людину здатною приймати не ту славу, яка походить від людей і характерною рисою якої є скороминущість, але ту, якою може прославити тільки Спаситель. Смирена людина бачить себе такою ж, якою вона є в очах Господа, тоді вона, приймаючи волю Божу, робить все Христа ради та любові до Нього .

Благодатний час Великого посту є часом особливих Божих ласк. Це час, коли ми можемо удостоїтись великої Божої благодаті для зрозуміння, яку ж велику цінність несе у собі ця воістину велика чеснота смирення. В одну із підготовчих неділь до Великого посту – у Неділю митаря і фарисея – ми літургійно споглядаємо «ікону смирення». Митар з притчі показує нам, яким має бути наше ставлення до Бога, наші з ним стосунки і ту неосяжну дистанцію, яка є між людьми та Богом. Тільки справді смиренна людина може пізнати цю прірву, яку ми ж самі дуже часто творимо нашими гріхами, пристрастями. А особливо – гординею, яка притаманна тим, хто надмірно заклопотаний примноженням земних заслуг і не має часу навіть подумати, як всі ці заслуги виглядають в очах Бога. За словами преподобного Ніла Сирійського: «Молитва смиренного прихляє Бога, а прохання гордого Його ображає. Слово смиренного – лагідний лік душі, а слово гордого сповнене пихи» .

Ми маємо прагнути у своєму духовному житті бути схожими на цього митаря, який навіть не смів звести очі до неба. Якщо ми хочемо в очах Господа нашого Ісуса Христа бути достойними Його дітьми, то маємо взяти за основу чеснот покору, прикладом якої є митар, який себе настільки принизив, що удостоївся «похвали» від Бога. Як читаємо на сторінках Євангелія: «...кожен, хто виносить, буде принижений, а хто принижується, – вивищений» (Лк 18,14). Якщо людина є горда, то найкращим ліком від цієї духовної недуги є чеснота смирення. Неодноразово у Новому Завіті, а саме у соборних посланнях апостолів Петра та Якова, читаємо: «Гордим Бог противиться, смиренным же дає Благодать» (Як 4,6; 1Пт 5,5). Християнська чеснота смирення не принижує людину, навпаки дозволяє їй пізнати справжню гідність, якої може удостоїтися тільки дитина Божа .

Одним з найбільших недоліків культури і мислення XXI-го століття є занедбання цієї чесноти. Саме сучасний прогрес з його науковими досягненнями і цивілізаційним поступом у науково-технічній галузі сприяє способу мислення, який, по-суті, заперечує смирення. Сучасна людина гордо оцінює власні сили та розраховує на те, що успіху в житті можна досягти самому, без будь-якого втручання Бога.

Роздумуючи над притчею про митаря і фарисея (Лк 18,9-14), можна ненароком подумати, що фарисеєве спілкування з Богом і ставлення до ближнього є найгіршим, що може трапитись. Але часто можна зустріти людину з удаваним смиренням, зумовленим бажанням виглядати покірним в очах людських. А в реальності смирення в такої людини недостатньо, якщо взагалі воно є. Таке явище викликане тим, що людина занадто прислухається до думки світу цього, бо прагне бути вищим в духовному житті за когось, виглядати такою в очах Божих. Справжнє смирення будується на любові до Господа, бажанні побачити себе і ближнього так, як це робить Єдиний Смиренний.

Проте світ диктує нам своє бачення смирення – такого, що принижує гідність людини і немовби робить її слабкою. Покора сьогодні – «немодна» риса людини, але ми як справжні християни маємо усвідомити, що у смиренні ми стаємо подібними до нашого Небесного Отця, Який принижується і стає людиною, щоб всіх нас привести до гідності бути синами Божими, і для того, щоб дати нам образ справжнього смирення. Христос, за словами о. Олександра Шмемана, є вочлоченим божественним смиренням . Споглядаючи ікону Його життя на сторінках Євангелія, ми маємо можливість навчитися справжнього смирення, якого Ісус наказав нам вчитись: «Навчіться від Мене, бо я лагідний і сумирний серцем і знайдете полегшу душам вашим» (Мт 11,29).

Чому ж ми маємо прагнути досягнути смирення? Тому, що Господь наш Ісус Христос є

смиренним, а ми, як його діти, маємо прагнути до того, щоб наслідувати Його у всьому. Кожен, хто задається питанням, який є наш Бог, може відповісти собі – смиренний. Це воістину божественна риса, яку ми маємо наслідувати. Сучасний світ часто протиставляє славу і смирення, вбачаючи в останньому слабкість, недосконалість і безпорадність. Людині сьогодення з її зарозумілістю, пихатістю та впевненістю у власних силах надзвичайно важко пояснити і донести, що ж таке смирення. Як неможливо окреслити Бога, так само й неможливо доступно пояснити одну з Його рис – смирення. Важко пояснювати нашою раціональною логікою речі, які дуже важко піддаються такому осмисленню.

В українській мові є синонім до слова «смирення», яким також можна окреслити його суть, це слово – «покора», саме цією чеснотою Пречиста Діва Марія була сповнена, коли прийняла в своє лоно самого Бога. Як співаємо в одній із церковних пісень: «Це покора учинила, що ти Бога породила». Саме Марія є для нас взірцем смирення, бо вона віддала все своє життя в руки Божі і удостоїлася стати «чеснішою від херувимів і незрівнянно славнішою від серафимів». Пресвята Богородиця була покірна Божій волі і в момент Благовіщення своїм смиренным «Так!» покірно відкрилася на Божу ласку, погодившись стати Матір'ю Життя.

Господь Бог у своїй досконалості є смиренний, а тому кожен, хто прибігає до Нього з упованням та вірою, споглядаючи Його велич та красу, обов'язково причащається до неї. Саме тому Святі та Богоносні Отці наші, коли наближалися в молитві до Господа, осягали Його риси, найпершою з яких є смирення. Саме така зустріч із Джерелом Смирення дала можливість Пречистій Діві Марії стати Матір'ю Божою. Таким явленням Бога у світі були всі святі і навіть ті, хто у своєму духовному житті пережив блаженні миті близькості з Господом. «Людина, що досягнула того, аби пізнати міру своєї немочі, досягнула досконалості смирення», – вчить преподобний отець Церкви Ісаак Сирійський.

Навчитися смиренню непросто. Беручи за приклад аскетичний подвиг Марії Єгипетської, пам'ять якої згадуємо у третій тиждень Великого посту, можемо прослідкувати за думкою архимандрита Софронія, який розповідає, як Марія на пустині за один рік упокорила тіло, «засушивши» його, бо не мала що їсти, а от з думками довелось боротись аж сімнадцять років. Дуже багато старців в аскезі прагнуть удостоїтися великої чесноти смирення. Читаючи «Добротолюбіє», можна натрапити на історію, яка сталася із святим Антонієм Великим, коли на молитві він почув голос, який сповістив йому: «Ти ще не сягнув міри шевця з Олександрії». Тоді святий подався в це місто, розшукав цього чоловіка і переконав його поділитися тим, чим він є особливий. Швець відповів: «Я ніколи не зауважував, що у своєму житті зробив щось добре, тому кожного ранку і кожного вечора я широ промовляю, що усі в цьому місті увійдуть у Боже Царство за свої добрі вчинки. Тільки я за свої гріхи буду засуджений на вічні муки». Почувши це, святий усвідомив, що

Йому ще треба багато молити Бога, щоб Він і йому відкрив істину, що ж таке справжнє смирення .

Піст – це добра нагода для здобування чесноти смирення, яке є початком покаяння. У смиренні ми здобуємо можливість досягнути те ж саме бачення наших вчинків, яке притаманне Господеві. Коли ми будемо дивитись на свої діла не крізь призму гріха і людської немочі, але через дар смирення, то прийдемо до правдивого визнання наших гріхів, а відтак – до покаяння . Як сказав великий вчитель духовного життя і отець Церкви, преподобний Іван Ліствичник: «Смирення – це двері до Царства Небесного, які вводять тих, що наближаються до нього».

Тарас ФАЛЬ, Смирення – чеснота сильних // СЛОВО №1 (77), березень-травень 2019